

Фінанси

УДК 336.763:330.341.42:355.133.4

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14036026>

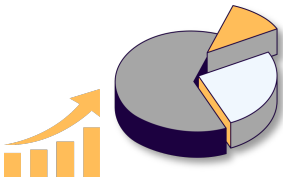
Військові облігації як джерело фінансування соціально-економічних програм у період воєнного стану

Гут Любов Василівна,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування, Чернівецький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, м. Чернівці, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-8375-6740>

Прийнято: 17.10.2024 | Опубліковано: 04.11.2024

Анотація. В умовах воєнного стану в Україні держава зіткнулася з проблемами зайнятості, зниженням рівня виробництва та економічними заворушеннями. Бойові дії також спричинили викривлення на ринку праці, скорочення споживчого споживання та зниження рівня інвестицій. На цьому тлі вкрай важливо здійснити швидкий перерозподіл бюджетних ресурсів і розпочати ефективну політику на користь найбільш уразливих груп населення, включаючи людей похилого віку, дітей та біженців. Із цією метою військові облігації можуть виявитися одним із домінантних інструментів для підтримання балансу та заохочення ділової активності. Мета статті – аналіз військових облігацій, а також їх сучасного застосування як методу фінансування соціально-економічних програм в Україні. Розглянуто використання військових облігацій у різних політичних та економічних ситуаціях, а також відмінності між ними й іншими фінансовими альтернативами, зокрема державними облігаціями та отриманням

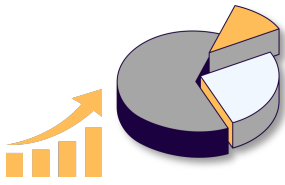
фінансової підтримки від міжнародних організацій, їх терміни, вартість і вплив на економіку у воєнний час.

Дослідження ґрунтується на широкому зборі статистичних даних, порівняльному аналізі даних та вивченні відповідних наукових публікацій. У дослідженні розглянуто обсяги коштів, зібраних за допомогою облігацій внутрішньої державної позики, сектори, в які спрямовуються ці кошти, а також ступінь інвестиційної привабливості цього виду інвестицій. Крім того, проаналізовано такі фактори, як патріотизм і деградація фінансових знань населення, що впливають на купівлю цих облігацій.

Основну увагу в роботі приділено військовим облігаціям, які були ефективним інструментом залучення коштів. Досліджено всі аспекти обігу таких облігацій – від темпів їх випуску до впливу на відновлення інфраструктури, як от дороги, мости та енергетичні системи, а також на соціальні результати щодо сімей з дітьми та охорони здоров'я. У статті розглянуто соціальні кампанії та інформаційні стратегії, які можуть заохотити населення до придбання облігацій.

В Україні військові облігації стають важливими для підтримання як соціального порядку, так і фінансової стабільності в країні. Вони можуть бути не лише засобом фінансування поточних державних витрат, але й засобом, який допоможе відновити економіку після війни. Подальше їх використання може бути предметом досліджень, спрямованих на оптимізацію ефективності цього інструменту та економіки загалом. Формулювання пропозицій, спрямованих на покращення інвестиційного клімату та проведення активних інформаційних кампаній, а також просвітницької роботи серед населення з фінансових питань, може суттєво підвищити готовність споживачів купувати військові облігації, що у свою чергу сприятиме відновленню економіки країни.

Ключові слова: воєнний стан, інвестиції, ресурси, фінансова підтримка, інфраструктура, фінансова стабільність, економіка країни.

Military Bonds as a Source of Funding for Socio-Economic Programs during Martial Law

Ljubov Gut,

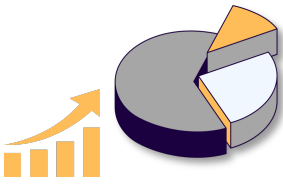
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Chernivtsi Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics, Chernivtsi, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-8375-6740>

Abstract. In the context of martial law in Ukraine, the country has faced employment problems, a decline in production and economic unrest. The hostilities have also caused distortions in the labor market, a decline in consumer consumption and a decline in investment. Against this backdrop, it is crucial to quickly reallocate budgetary resources and launch successful policies in favor of the most vulnerable groups, including the elderly, children, and refugees. To this end, military bonds may prove to be one of the dominant instruments for maintaining the balance and encouraging business activity.

The purpose of the article is to analyze military bonds and their current use as a method of financing socio-economic programs in Ukraine. The study examines the use of war bonds in different political and economic situations, as well as the differences between them and other financial alternatives, including government bonds and financial support from international organizations, their timing, cost, and impact on the economy in wartime.

The study is based on a wide collection of statistical data, comparative analysis of data, and a study of relevant scientific publications. The study examines the amount of funds raised through domestic government bonds, the sectors in which these funds are directed, and the degree of investment attractiveness of this type of investment. In

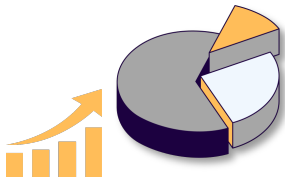
In addition, the study considers such factors as patriotism and degradation of financial knowledge of the population that influence the purchase of these bonds.

The paper focuses on military bonds, which were an effective tool for raising funds. Everything from the rate of issuance to the impact on rebuilding infrastructure such as roads, bridges, and energy systems, as well as infrastructure for social outcomes such as families with children and healthcare, is discussed. The article discusses social campaigns and information strategies that can encourage the public to purchase bonds.

In Ukraine, military bonds are becoming important for maintaining both social order and financial stability in the country. They can be not only a means of financing current government expenditures, but also a means of helping to restore the economy after the war. Their further use can be the subject of research aimed at optimizing the efficiency of this instrument and the economy as a whole. The formulation of proposals aimed at improving the investment climate and conducting active information campaigns, as well as educating the population on financial issues, can significantly increase the willingness of consumers to buy military bonds, which, in turn, will contribute to the country's economic recovery.

Keywords: martial law, investments, resources, financial support, infrastructure, financial stability, economy.

Постановка проблеми. Україна перебуває в умовах воєнного стану, що супроводжується серйозними економічними викликами, які вимагають оперативної переорієнтації бюджетних ресурсів. Через війну підприємства зупиняють свою діяльність, виробничі обсяги скорочуються, що зумовлює зростання цін на основні товари, збільшення рівня безробіття та загострення соціальної напруги. Незважаючи на ці виклики, неозброєним оком видно, що існує потреба у фінансуванні систем соціального захисту тих, хто перебуває в зоні ризику, а також у відновленні інфраструктури, яка була пошкоджена під час конфлікту. Ці кроки є життєво важливими для відновлення економіки країни та соціальної справедливості.

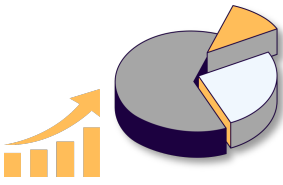
В умовах воєнного часу перед урядом України стоять соціально-економічні пріоритети, як-от: покриття потреб для забезпечення національної оборони, надання соціальних послуг, відновлення зруйнованої інфраструктури. У 2022 році одним з інструментів виконання цих зобов'язань став випуск військових облігацій, який зібрав понад 100 мільярдів гривень [1]. Залучені кошти були спрямовані на вирішення найбільш критичних питань безпеки країни, включаючи забезпечення армії, допомогу в наданні соціальних послуг вразливим верствам населення, але не обмежувались цим.

Коли справа доходить до оцінювання типів фінансування, до яких належать, наприклад, податки, позики або військові облігації, надзвичайно важливими є своєчасність і гнучкість. Наприклад, збір податків може зайняти значний час, перш ніж надходження стануть доступними, і навпаки, держави, які випустили невеликі облігації, успішно мобілізували ресурси за лічені місяці. До того ж, залучення коштів через випуск облігацій було дешевшим, ніж залучення зовнішніх позик, які передбачають дуже високі відсоткові ставки та інші екстремальні умови.

Таким чином, можливість залучити 100 мільярдів гривень за допомогою військових облігацій підтверджує їх ефективність, а також демонструє готовність аудиторії підтримати країну в такий складний період. Це стало важливим кроком на шляху до підтримки економічної стабільності та сприяння економічному відновленню в період війни.

У 2022 році Україна зіткнулася зі значними перешкодами в спроможності залучати кошти через військові облігації [2]. Як наслідок, виникла необхідність залучення не лише фізичних, а й юридичних осіб, готових придбати гривневі облігації. Держава вжила низку заходів, спрямованих на стимулювання продажу облігацій на військові цілі.

Насамперед було активізовано інформаційну кампанію, яка включала рекламні засоби масової інформації та соціальні мережі, а також організацію заходів для інформування громадськості про те, чому вони повинні зробити

фінансовий внесок в оборону країни. Щоб заохотити інвесторів, уряд також створив сприятливі умови для інвестування, включаючи привабливі високі відсоткові ставки, що зробило облігації популярними для інвестування.

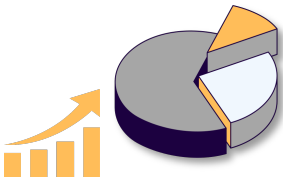
За останні роки з'явилися такі платформи, які розширюють горизонти купівлі облігацій онлайн та спрощують роботу потенційного інвестора в облігації. Як наслідок, у 2022 році обсяг коштів, отриманих від випуску та продажу військових облігацій, перевищив 100 мільярдів гривень, що значно покращило фінансування військової діяльності та економіки країни загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Випуск воєнних облігацій як засіб фінансової допомоги країнам під час війни має давню історію і набуває все більшого поширення в сучасному суспільстві. Проте існує брак досліджень, які би всебічно обговорювали цей фінансовий інструмент.

Своєрідний аналіз сучасної літератури показав, що натепер переважна більшість наявних праць у цій сфері розглядає феномен воєнних облігацій як засіб отримання коштів під час військових дій. Однак питання здійснення таких інвестицій в умовах сьогодення, зокрема для України, досить не розв'язано. Такі фактори, як вартість капіталу, інвестиційний ризик, ступінь довіри до держави, виявилися поза межами дослідження.

Т. Киндич наполягає на тому, що існують історичні записи, які доводять успішне створення військових облігацій [3]. Але дослідження, проведені ним, здебільшого не враховують чинну економічну політику чи погляди суспільства, що ускладнює аналіз ситуацій, в яких застосовуються ці напрацювання, і не дає можливості проаналізувати, в яких саме ситуаціях облігації використовуються. Окрім, існує небагато робіт дослідників, які не враховують жодних соціально-економічних характеристик, що може впливати на схильність населення до купівлі облігацій.

У статті розглянуто питання використання військових облігацій у сучасній українській економіці, яке залишається малодослідженим. Автор статті намагається проаналізувати та оцінити тенденції використання військових

облігацій у повоєнних суспільствах, виявити недоліки наявних досліджень, щоб мати змогу запропонувати рекомендації щодо вдосконалення використання військових облігацій для фінансування суспільних потреб.

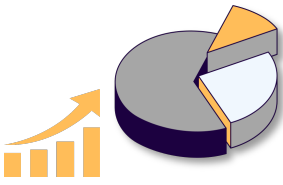
А. Абдуллаєва та М. Складанюк зазначають, що інвестиційна привабливість облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) значною мірою пов'язана з їх роллю у фінансуванні оборонних потреб під час війни [4]. У статті зазначено, що найбільш важливими є переваги, які отримують громадяни від капіталу, інвестованого в оборонні облігації. Також у роботі досліджується концепція облігацій, випущених з певною метою, і те, як вони можуть бути корисними для країни у воєнний час.

Дослідження щодо облігацій внутрішньої державної позики вже проводилися, але темі воєнних облігацій приділено недостатньо уваги в Україні зокрема. Більшість наявної літератури зосереджена на загальній статистиці облігацій без врахування того, що оцінка цих інструментів має особливе значення в контексті економіки воєнного часу в Україні. Наприклад, часто не враховується, що випуск облігацій може стати джерелом фінансових ресурсів у періоди серйозного економічного спаду, коли інші активи не використовуються.

Аналізуючи операційні та динамічні фактори логістики, можна зазначити, що інвестування у військові облігації може бути доцільним для поповнення державної скарбниці. Вони забезпечують громадянам фіксований дохід, що сприяє їхній економічній стабільності.

Однак, існують і певні ризики таких інвестицій. Наприклад, у межах монетаристського підходу, якщо для збереження довіри до цього інструменту потрібно забезпечити гарантії уникнення занижених ставок у політично нестабільному середовищі, це може створювати труднощі. У такій ситуації доцільно розробити ефективні комунікаційні стратегії, які допоможуть інвесторам краще зрозуміти потенціал облігацій.

Події, що відбулися в Україні у 2022 році, беззаперечно, продемонстрували, що військова підтримка потрібна не лише під час відкритих

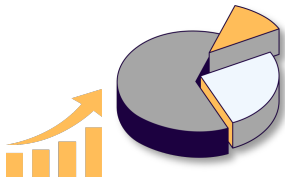
бойових дій, але й після того, як військові чи політичні події відбулися на території відповідної країни. Робота В. Бур'янова та Г. Куліша присвячена інвестиціям у будівництво в Україні, де вчені оцінюють рівень руйнування інфраструктури держави [5]. Часто трапляється так, що деякі із сучасних фінансових інструментів, які застосовуються в західних країнах, недоступні на українському ринку через війну. Із цієї причини виникає необхідність представити модель, яка окреслює обґрунтування фінансування відновлення економіки та інфраструктури.

Ретельний аналіз останніх досліджень свідчить про те, що будівельна галузь є наріжним каменем економічного зростання. На думку дослідників, запуск таких проєктів окупається з точки зору рівня зайнятості та бізнес-тенденцій, а також глобалізації чи капіталізації інших галузей. Проте в Україні робочі механізми фінансування обмежені лише залученням необхідного обсягу інвестицій для ініціатив з реконструкції, які були би здійснені в післявоєнний період.

Хоча належне використання корпоративних облігацій в Україні могло би значно підвищити інвестиційну привабливість країни, але, як видається, немає достатньої кількості досліджень на цю тему. Кілька аналітичних досліджень описують загальні механізми фінансування, але не беруть до уваги специфічні умови, в яких перебуває Україна після завершення конфлікту.

Питання адаптації досвіду міжнародного фінансування до реалій України та проблеми розроблення ефективних механізмів залучення іноземних інвестицій також є недостатньо вивченими. Це вказує на можливість проведення досліджень, орієнтованих на відновлення, де необхідно буде визначити, які елементи боргових інструментів будуть найбільш привабливими для іноземних інвесторів з метою відновлення перспектив економіки та інфраструктури України.

У статті В. Шубіна проаналізовано кожен пункт складників бюджетної стратегії України на 2012–2022 роки і зазначено, що протягом цього періоду

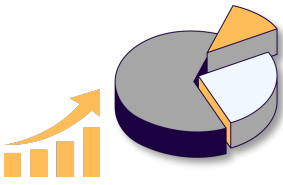
бюджетна політика не була оптимальною з точки зору її джерел доходів та видатків [6]. Автор торкається окремих аспектів, таких як військовий податок або військова застава, і зазначає, що вони були створені як спосіб розв'язання проблем, пов'язаних з державними фінансами та питаннями безпеки.

Важливо додати, що в цьому контексті бракує досліджень, які б оцінювали ефективність військового податку та військової застави в Україні. Низка авторів звертається до цього питання, але вони роблять акцент радше на фіскальній політиці, не деталізуючи її роль у загальному підході до фінансування безпеки. Важливо визнати, що багато країн, які застосовують такі концепції механізмів фінансування оборони, як в Україні, також можуть запропонувати практичні поради.

Однак слід також зазначити, що проблеми, пов'язані зі збереженням концепції «залишкового» фінансування національної безпеки, продовжують існувати й надалі. Навіть після війни Україні потрібно буде боротися з внутрішніми військовими облігаціями, щоб уникнути інфляційних шоків. Тому для того, щоб задовольнити фінансові потреби тилу, корисно також розглянути, які можливості існують на тих ринках, які добре використали такі вузькі фінансові інструменти для зміцнення своєї безпеки. Це стосується запровадження гнучкої податкової політики, збільшення рівня недержавної участі у фінансуванні, а також пошуку шляхів залучення коштів від громадян та бізнесу для покриття витрат на оборону. Це єдина надія для України, якщо в майбутньому країна хоче мати безперервний потік коштів до сектору безпеки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Поки в Україні триває війна, в економіці накопичився цілий список соціокультурних проблем, які потребують негайного розв'язання. Відомо, що військове фінансування за допомогою військових облігацій досягло значних перемог. Але ціла низка аспектів усе ще потребує переоцінювання.

Почнемо з того, що дослідження різних рівнів привабливості інвестування у військові облігації в сучасній Україні є недостатньо розвиненим. Хоча існує

певна практика їх застосування, аналіз структури ставок, інвестиційних ризиків і ставлення населення до держави є недостатнім і поверхневим. Ці фактори є ключовими для схильності громадян купувати державні облігації, що у свою чергу визначає ресурси, доступні для фінансування оборонних та соціальних програм.

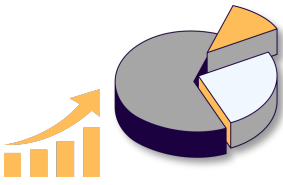
Також, соціокультурні елементи фінансової грамотності та патріотизму, які можуть впливати на ефективність військових облігацій, отримали обмежене висвітлення в літературі. Це дуже важливо для маркетингу військових облігацій, який може позитивно вплинути на сприйняття облігацій інвесторами в майбутньому.

Нарешті, важливо дослідити військові облігації в контексті нинішньої війни, щоб визначити їх вплив на економіку України. Наявні дослідження стосуються облігацій як таких та їхніх особливостей, але вони не розглядають проблеми, з якими стикається країна під час війни. Таким чином, існує прогалина, яку можна заповнити шляхом більш глибокого вивчення способів використання таких інструментів для сприяння мобілізації ресурсів, а також аналізу відповідної практики інших країн.

Важливою є також адаптація міжнародного досвіду фінансування до української ситуації. Крім того, в наявних наукових роботах не досить висвітлено питання щодо того, як певні особливості боргових цінних паперів можуть зробити їх більш привабливими для іноземних інвесторів та посилити ефект від післявоєнної відбудови.

Мета статті – аналіз військових облігацій з точки зору їх ефективності та спроможності підтримувати фінансування програм соціально-економічного розвитку України в умовах війни. Зокрема, дослідження ставить перед собою наступні завдання:

– дослідити, як військові фінансові інструменти можуть генерувати будь-які фінансові ресурси, а також їх координацію з іншими фінансовими каналами, як-от оподаткування або запозичення. Це допоможе виміряти рівень

ефективності процесу і структур, що беруть участь у доступі до грошей на ринку через облігації за розумною і прийнятною вартістю;

- проаналізувати демографічні та інші соціально-економічні фактори, які стимулюють або стримують схильність населення купувати військові облігації, з огляду на відносини з інвесторами та з операційної точки зору;

- запропонувати практичні та кількісно вимірювані методи використання військових облігацій для залучення коштів, особливо в короткостроковій та довгостроковій перспективі, для пом'якшення найбільш нагальних соціальних проблем та збільшення допомоги в розширенні інфраструктури;

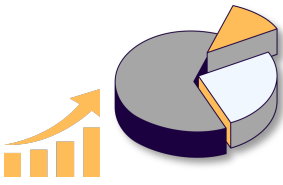
- вивчити міжнародне гуманітарне право та закони про воєнні злочини, а також практику інших держав, ураховуючи інтерпретацію цих законів в Україні.

Актуальність теми зумовлена кількома аспектами. По-перше, в умовах військових дій фінансування оборонних та соціальних програм має першочергове значення для стабільності держави. По-друге, Україна вже має практику залучення ресурсів шляхом випуску військових облігацій, але не приділено достатньої уваги тому, як і з яким ефектом вони витрачаються в теперішніх реаліях, що вимагає вдосконалення процедур у цій сфері.

Питання випуску військових облігацій може розглядатися як з теоретичної, так і з емпіричної точки зору в контексті фінансування. Тому результати цього дослідження можуть бути інтегровані в напрямку фінансової політики України.

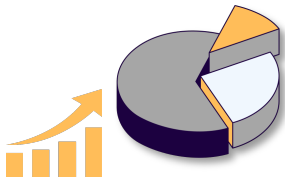
Представлене дослідження також має цінність з огляду на теоретичне оцінювання фінансових інструментів під час економічних криз та їх операціоналізації в контексті формування державної політики.

Для того щоб оцінити корисність військових облігацій в умовах воєнного стану, було застосовано кілька методологій, серед яких статистичний аналіз, порівняння літератури та кореляційні дослідження. У зв'язку з цим у статті наведено інформацію про кількість випущених військових облігацій за певні

роки, а також суми, спрямовані на будівництво та соціальні проєкти за ці роки в різних галузях. Для ілюстрації в статті наведено таблиці та графіки, які детально відображають зміни обсягів наданого фінансування протягом конкретних періодів, що розглядаються. Проаналізовано, якою мірою кошти від випуску військових облігацій спрямовуються на допомогу внутрішньо переміщеним особам, на відновлення інфраструктури та на виплату грошового забезпечення військовослужбовцям збройних сил. Досліджено зміну обсягів фінансування та соціально-економічну ситуацію в країні. Досліджено додаткові фактори, що впливають на попит на військові облігації, серед яких: скільки відсотків буде отримано, чи будуть податкові пільги, коли будуть заходи уряду у сфері випуску військових облігацій. Такий підхід також застосовується для оцінювання фінансування соціально-економічних програм під час війни – як працюють військові облігації в таких випадках і як вони впливають на процес відновлення країни.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнного стану, коли звичайні економічні механізми значно ускладнені, військові облігації займають дуже престижну позицію як джерело залучення фінансових ресурсів. Вони дозволяють державі залучати ресурси у внутрішню економіку для реалізації соціально-економічних програм, спрямованих на відновлення інфраструктури, захист внутрішньо переміщених осіб, забезпечення потреб армії тощо. Цей інструмент набув особливої популярності у світлі обставин, пов'язаних з війною в Україні [7]. Використання військових облігацій є також рішенням, яке дозволяє державі легко здійснити інвестиції в економіку, а отже, забезпечити постійне надходження грошових коштів в економіку, які використовуються в різних секторах, а також на соціальні потреби. У таблиці нижче показано суми, отримані від продажу військових облігацій, та їх розподіл на реабілітаційні та соціальні витрати (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансування інфраструктурних та соціальних програм через військові
облігації

Рік	Залучено через військові облігації (млрд грн)	Інфраструктурні проекти (млрд грн)	Соціальні програми (млрд грн)
2020	12	2	5
2021	15	3	6
2022	50	8	18
2023	75	12	22
2024	85	14	25
Прогноз на 2025	100	18	30
Прогноз на 2026	105	20	32
Прогноз на 2027	110	22	35
Прогноз на 2028	115	23	38
Прогноз на 2029	120	25	40

Джерело: розроблено автором на основі даних [8]

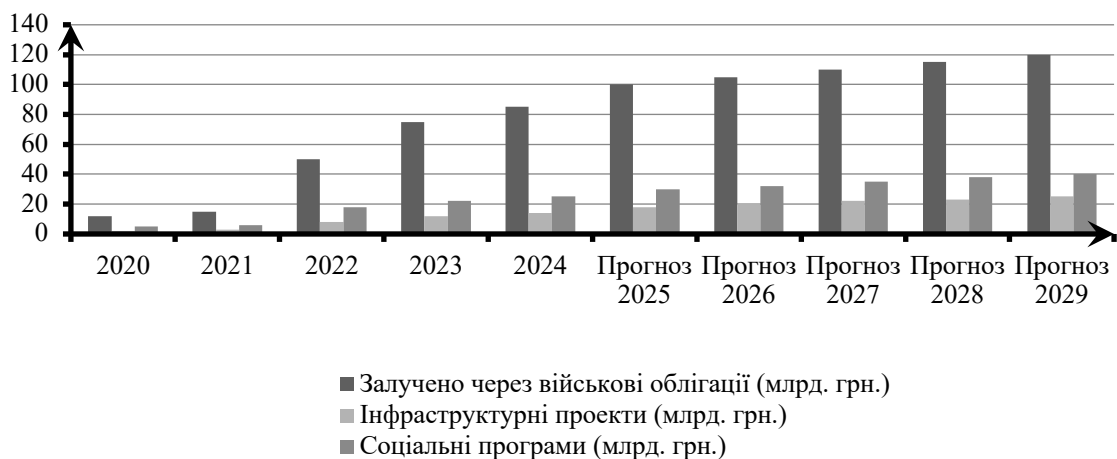
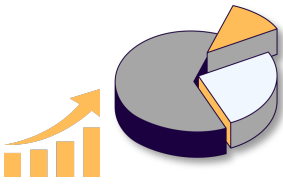

Рис. 1. Динаміка залучення коштів через військові облігації та їх розподіл на
інфраструктурні проекти і соціальні програми (2020–2029)

Джерело: створено автором на основі даних [8]

Згідно з даними, наведеними на графіку (рис. 1), найбільший обсяг емісії військових облігацій було зафіксовано у 2022 році. Особливо високий пік випуску облігацій припав на період після початку військових дій в Україні. Протягом цього року уряд України зібрав рекордну суму — понад п'ятдесят мільярдів гривень, що стало найбільшим результатом серед усіх попередніх заходів зі збору коштів. Майже всі кошти були спрямовані на соціальні програми, орієнтовані на певні групи населення, як-от вимушені переселенці, військовослужбовці тощо. Друга частина цих коштів була спрямована на покращення інфраструктури, особливо на відновлення найбільш зруйнованих об'єктів – доріг, мостів, лікарень.

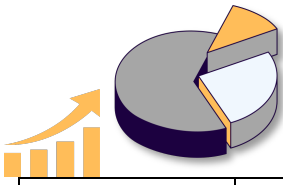
Що стосується контексту випуску військових облігацій на 2023 рік, то вже на первинному розміщенні в рамках пропозиції було консолідовано 75 мільярдів гривень, тоді як прогноз на наступний рік становить приголомшливі 85 мільярдів гривень. Ці цифри свідчать про те, що сприйняття інвесторами майбутнього військових облігацій стає більш позитивним. Разом з тим, в країні заплановано низку стратегічно важливих бюджетних видатків, спрямованих на щорічне зростання економіки та відновлення важливої інфраструктури.

Успіх військових облігацій залежить від практичних способів залучення інвесторів, включаючи такі фактори, як дохідність облігацій, податкові пільги та інформаційні кампанії [9; 10]. Починаючи з 2022 року, в умовах воєнного стану уряд почав запроваджувати заходи з популяризації військових облігацій, пропонуючи високу дохідність місцевим інвесторам (табл. 2).

Таблиця 2

Залучення інвесторів у військові облігації та дохідність

Рік	Середня ставка за облігаціями (%)	Кількість інвесторів (тис. осіб)	Дохідність для інвесторів (%)
2020	5	150	5,5
2021	6	200	6,5

2022	11	350	12
2023	12	500	13
2024	14	600	15
Прогноз на 2025	15	700	16
Прогноз на 2026	15	750	16,5
Прогноз на 2027	16	800	17
Прогноз на 2028	16	850	17,5
Прогноз на 2029	17	900	18

Джерело: розроблено автором на основі даних [11]

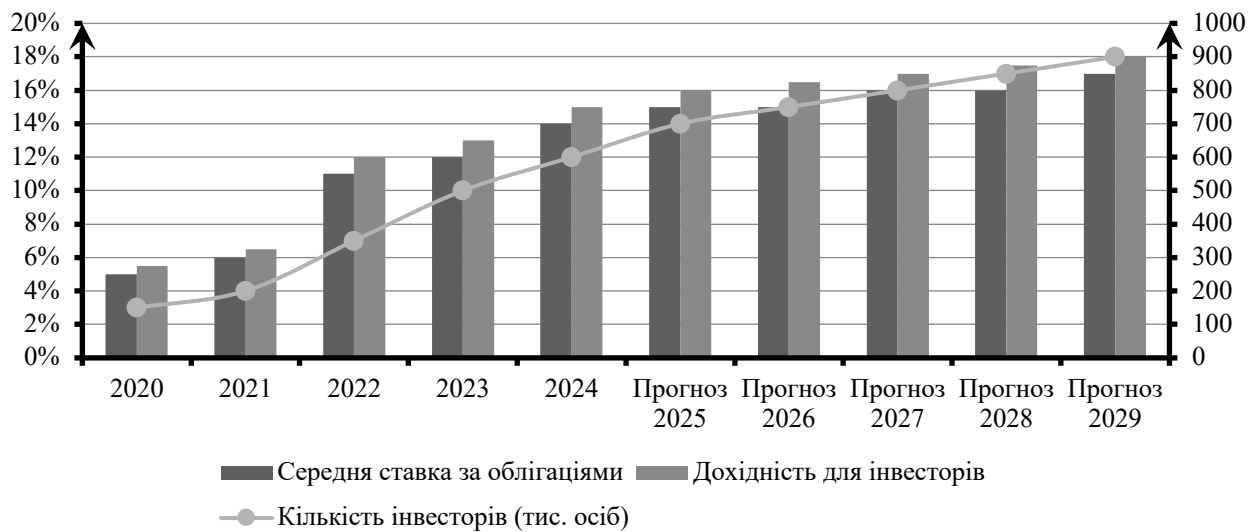
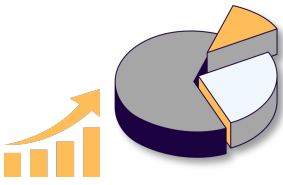

Рис. 2. Динаміка зростання кількості інвесторів та середньої ставки за військовими облігаціями (2020–2029)

Джерело: створено автором на основі даних [11]

На графіку (рис. 2) відображено збільшення частки інвесторів, що придбали військові облігації, яке протягом 2020–2024 років зросло втричі. Такі темпи змін можна пояснити більшою кількістю дій уряду, спрямованих на мобілізацію великих вітчизняних та іноземних інвесторів в розвиток екологічно

чистого середовища в Україні. 2022 рік виявився ще більш сприятливим періодом для роздрібних інвесторів на ринках. Дохідність оборонних облігацій навіть зростає до 11%. Більше того, прогнозується, що у 2024 році високі відсоткові ставки знову зростуть до 14%, що знову дає достатньо підстав для вибору цього інструменту.

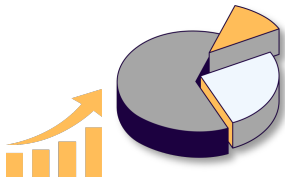
Кошти, отримані від публічного розміщення військових облігацій, мають велике значення для розв'язання соціально-економічних проблем країни, особливо у воєнний час [12].

Нарешті, що важливо, забезпечення підтримки внутрішньо переміщених осіб є одним із пріоритетів розподілу ресурсів, спрямованих на потреби населення. Фінансування також охоплює працевлаштування жінок похилого віку та жінок, які зазнали впливу конфліктів, зокрема тих, які є кваліфікованими спеціалістами. Це, в свою чергу, сприяє соціалізованому поверненню біженців у громаду [13; 14].

Відновлення пошкодженої інфраструктури також є пріоритетним, особливо коли це не лише забезпечує існування міста чи села, а й стимулює зростання економіки. Ці джерела фінансування допомагають і в будівництві, наприклад, ремонті доріг, мостів, шкіл і лікарень, що сприяє функціональному відновленню відсталих регіонів і забезпечує зайнятість населення [15].

Отже, важливо передбачити видатки на виплати військовослужбовцям. Такі виплати можуть здійснюватися у формі заробітної плати, а також соціальних гарантій, які забезпечують достатній рівень життя військовослужбовців та їхніх утриманців. Це у свою чергу підвищує бойовий дух військових та їх готовність виконувати завдання, знаючи, що держава про них піклується [16; 17].

У таблиці 3 наведено статистичні дані щодо динаміки кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні та витрат, спрямованих на допомогу їм, відновлення інфраструктури, а також на соціальні виплати військовослужбовцям.

Таблиця 3

Фінансування соціально-економічних програм через військові облігації

Рік	Кількість внутрішньо переміщених осіб (млн)	Фінансування на підтримку ВПО (млрд грн)	Відновлення інфраструктури (млрд грн)	Соціальні виплати військовим (млрд грн)
2020	1,2	4	2	1,5
2021	1,4	5	3	2
2022	4,5	18	8	10
2023	5,0	22	12	12
2024	5,5	25	14	15
Прогноз на 2025	6,0	30	18	17
Прогноз на 2026	6,2	32	20	18
Прогноз на 2027	6,4	35	22	20
Прогноз на 2028	6,5	38	23	22
Прогноз на 2029	6,6	40	25	24

Джерело: розроблено автором на основі даних [11]

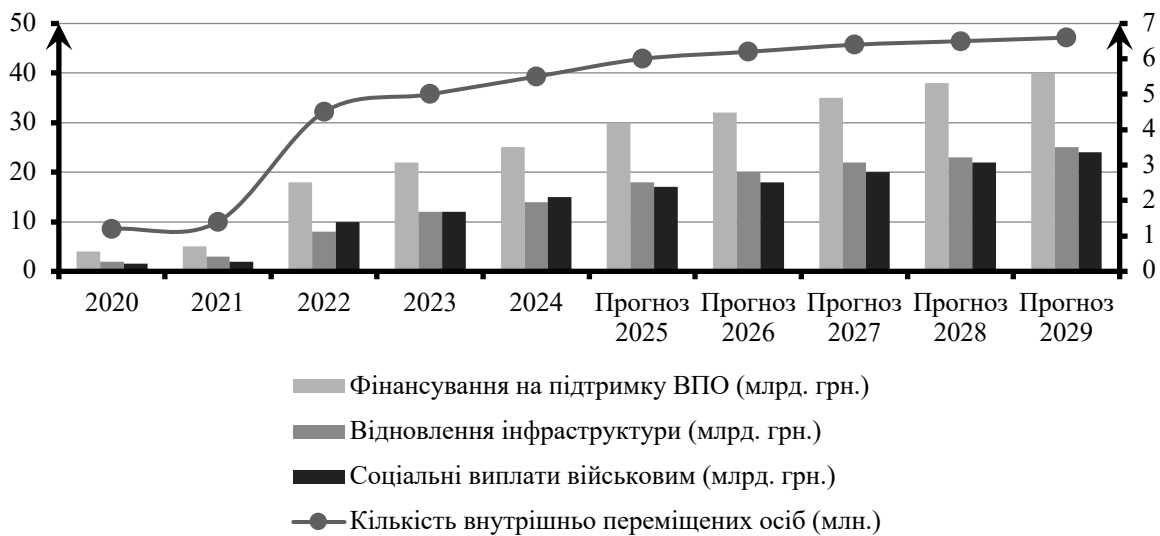
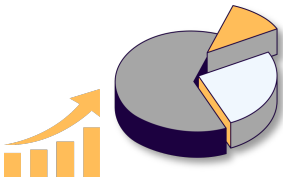

Рис. 3. Динаміка фінансування соціально-економічних програм через військові облігації (2020–2029)

Джерело: створено автором на основі даних [11]

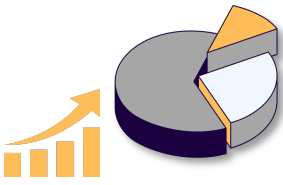
На рис. 3 показано суттєве збільшення фінансування соціально-економічних програм у 2020–2024 роках, що стало особливо помітним із 2022 року, коли кількість внутрішньо переміщених осіб зросла до 4,5 мільйона. Видатки на відновлення пошкодженої інфраструктури та виплати компенсацій військовослужбовцям одночасно стали вище, але вони важливі для відновлення порядку в економіці та соціальних аспектах країни.

Під час воєнного стану військові облігації стають одним із найважливіших джерел фінансування соціально-економічних програм. Вкладаючи значні кошти в цей напрям, державі вдається мобілізувати ресурси для задоволення найбільш нагальних суспільних потреб і, що більш важливо, підтримувати порядок і стабільність навіть в умовах збройного конфлікту.

Висновки. У дослідженні розглянуто аспекти фінансування соціально-економічних заходів під час війни за допомогою воєнних облігацій, а також показано, що ці інструменти можуть забезпечити фінансовий добробут країни, зокрема, в період війни.

Залучення військових активів країни суттєво підвищило значимість інвестицій у військові облігації як фінансового механізму в Україні. Це важливо, оскільки армія може задовольняти свої потреби на місцевому рівні і не повинна виходити на міжнародні ринки капіталу. Наприклад, у 2022 році внутрішні запозичення в Україні сягнули 100 мільярдів гривень, що стало найбільшою сумою за всю історію. Таке зростання внутрішнього боргу відображає збільшення державних облігацій з боку інвесторів, які готові вкладати гроші в економіку навіть у найскладніші часи (наприклад, під час війни).

Мобілізовані кошти були спрямовані на низку соціально-економічних заходів, серед яких: відновлення об'єктів, пошкоджених під час конфліктів; надання допомоги особам, які залишилися без даху над головою (внутрішні біженці, ВПО); соціальний захист військовослужбовців та їхніх утриманців. Такі умови в Україні призвели до припливу переміщених осіб, які у свою чергу піднімають планку щодо потреб у наданні послуг ВПО. Кошти, отримані від

продажу військових облігацій, використовуються для надання житла, тимчасового розміщення та інших послуг постраждалим.

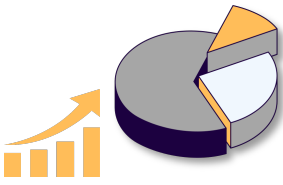
Відновлення різного роду інфраструктури також є ще одним можливим напрямом використання коштів. Реконструкція та відновлення зруйнованих доріг, мостів, медичних центрів і шкіл покращує рівень життя людей у регіонах, а також підвищує економічну активність на територіях, створюючи нові робочі місця та відроджуючи старі підприємства.

Надання військовослужбовцям та їхнім сім'ям необхідної соціальної підтримки з огляду на необхідність збереження належного рівня життя є теж важливим аспектом. Такі елементи державної підтримки можуть підвищити бойовий дух наших військових і надати їм готовність вступити в бій у будь-який час і в будь-якій ситуації.

Успіх або провал військових облігацій значною мірою залежав від стратегії залучення інвесторів. З огляду на це уряд України запропонував високі відсоткові ставки, починаючи з 5%. З 2020 року відсоткові ставки зростали щороку і, як очікується, досягнуть 17% у 2029 році. Завдяки цьому пул інвесторів розширювався і у 2020–2024 роках був утричі більшим за попередній. Податкові пільги та поширення інформації про цей фінансовий інструмент також сприяли зростанню його популярності.

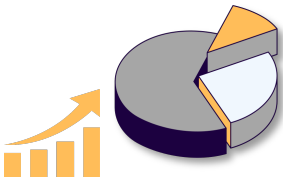
У перспективі, на найближчі кілька років можна очікувати збільшення обсягів ресурсів, мобілізованих через військові облігації, які спрямовуватимуться на реалізацію як соціальних, так і економічних проєктів. Влада встановила на кінець 2029 року цільовий показник у 120 мільярдів гривень чистого фінансування озброєння, що вкотре визначає потребу в цьому інструменті.

Таким чином, військові облігації є не лише засобом залучення коштів, але й засобом активізації економічної діяльності навіть під час дії воєнного стану. Вони допомагають створювати та зміцнювати фінансову архітектуру, яка відповідає вимогам сучасної війни та захищає критичні сектори економіки.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Національний банк здійснив п'ятий викуп військових облигацій на суму 30 млрд грн. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zdiysniv-pyatiy-vikup-viyskovih-obligatsiy-na-sumu-30-mlrd-grn> (дата звернення: 17.08.2024).
2. Алексенко А. Ленд-ліз як елемент зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки під час Другої Світової війни. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін* : науково-педагогічний журнал / МОН України, СумДПУ імені А. С. Макаренка ; [за заг. ред. О. В. Михайличенко]. Суми : СумДУ імені А. С. Макаренка, 2020. № 1(8). С. 85–88.
3. Киндич Т. Роль військових облигацій як інвестиційного ресурсу. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах* : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., 2022. С. 107–109.
4. Абдуллаєва А., Складанюк М. Особливості інвестування у військові облигації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-52> (дата звернення: 10.08.2024).
5. Бур'янов В., Куліш Г. Корпоративні облигації у повоєнному відновленні України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-27> (дата звернення: 10.08.2024).
6. Шубін В. Військовий збір та військові облигації як складники бюджетної політики під час воєнного стану. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 4. С. 200–205. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-27> (дата звернення: 10.08.2024).
7. Мединська Т. В., Боднарюк І. Л. Облігації внутрішньої державної позики як інструмент інвестування в економіку України в умовах війни. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. Львів, 2023. № 72. С. 48–59. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-72-06> (дата звернення: 10.08.2024).

8. Мельніков І. К. Шляхи фінансування розвитку відновлюваної енергетики України. *Economic synergy*. 2024. № 2. С. 142–155. URL: <https://doi.org/10.53920/es-2024-2-10> (дата звернення: 10.08.2024).

9. Про здійснення купівлі облігацій внутрішньої державної позики “Військові облігації” у період дії воєнного стану. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043500-22#Text> (дата звернення: 17.08.2024).

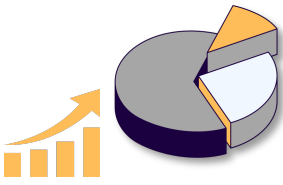
10. Вівчар О. Й., Дацко О. Р. Особливості інвестування у військові облігації в умовах воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2023. №. 4(72). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4-8808> (дата звернення: 10.08.2024).

11. Міністерство фінансів України. 2024. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_attracted_uah_55_billion_through_the_issue_of_domestic_government_bonds_in_june-4680 (дата звернення: 10.08.2024).

12. Балінський В. В. Стійкість громад як фактор збереження стабільності держави в умовах війни. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. № 3. С. 104–108. URL: <https://doi.org/10.32782/tnu-2663-6468/2023.3/16> (дата звернення: 10.08.2024).

13. Права та пільги внутрішньо переміщених осіб | Безоплатна правничка допомога. *Безоплатна правова допомога*. URL: <https://legallaid.gov.ua/publikatsiyi/prava-ta-pilgy-vnutrishno-peremishhenyh-osib/> (дата звернення: 17.08.2024).

14. Факас І. Права, пільги та гарантії внутрішньо переміщених осіб. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. Чернівці, 10 березня 2022. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/miscve-samovryaduvannya/2003/> (дата звернення: 17.08.2024).

15. Воротіна Н. В. Фінансові й бюджетні механізми відновлення економіки та інфраструктури України, зруйнованої збройною агресією Російської Федерації. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України = The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*: зб. наук. пр. / Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2022. № 4. С. 70–79.

16. Подорожній Є. Ю., Подорожній А. Ю. Грошове забезпечення як важлива соціальна гарантія трудової діяльності військовослужбовців в Україні. *Право.ua*. 2024. № 1. С. 240–245.
URL: <https://doi.org/10.32782/law.ua.2024.1.36> (дата звернення: 10.08.2024).

17. Цюкало Л., Туманська М.. Фактори впливу на грошове забезпечення військовослужбовців. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. Київ, 2022. №. 3(51). С. 56–60.
URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.51.56-60> (дата звернення: 10.08.2024).